

Till:

Stockholms stad
Kommunstyrelsen, Rotel X
Ragnar Östbergs plan 1
Stadshuset
105 35 Stockholm

kommunstyrelsen@stockholm.se
RX-remissvar@stockholm.se

Stockholm 2 december 2020

KLYS yttrande över remiss av Kulturstrategiskt program för Stockholms stad (Dnr: KS 2020/1109)

KLYS har tagit del av Stockholms stads remissversion av kulturstrategiskt program (Dnr KS 2020/1109) och vill för våra 14 medlemsorganisationer och deras yrkesverksamma kulturskapares räkning härmed lämna en rad synpunkter på det remitterade dokumentet.

Vid sidan av KLYS eget yttrande har separata remissyttranden lämnats in av fem av våra medlemsorganisationer: **Författarförbundet**, **Konstnärernas Riksorganisation**, **Oberoende Filmarens Förbund**, **Dramatikerförbundet** och **Teaterförbundet för scen och film**. Samtliga remissyttranden ska läsas som helt åtskilda dokument, även om texterna kan innehålla delvis liknande eller också samma synpunkter. Varje organisation presenterar var och en mer utvecklade konstområdesspecifika synpunkter.

I slutet av detta dokument sammanfattas i en punktlista KLYS förslag till justeringar och kompletteringar av det remitterade kulturstrategiska programmet.

Observera: Detta remissyttrande har skrivits när Coronapandemins inverkan på kulturlivet har blivit mycket kännbar för KLYS och våra 14 medlemsorganisationer, samt inte minst för landets professionella kulturskapare och kulturaktörer. Yttrandet utgår dock i stort från normala förhållanden. KLYS värdesätter att Stockholms stad i remissen påpekar pandemins inverkan och hoppas att staden i färdigställandet av det kulturstrategiska programmet beaktar de rådande omständigheterna, och vid behov gällande konstnärspolitiska perspektiv på programmets innehåll, konsulterar KLYS eller någon av KLYS medlemsorganisationer.

Om KLYS och KLYS kärnfrågor

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet. KLYS arbetar på såväl nationell som regional nivå, och på senare år alltmer på kommunal nivå.

Drygt 50 procent av landets samtliga yrkesverksamma kulturskapare inom alla konstområden bor i Stockholmsregionen, och ännu fler är någon gång under året verksamma i regionen, i synnerhet i Stockholms stad.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller i arbetet med kommunala och regionala kulturstrategier och -planer, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Konstnärspolitiska begrepp och definitioner

Professionella kulturskapare

KLYS vill generellt betona vikten av att göra en tydlig åtskillnad mellan professionella kulturskapare och ideellt verksamma och amatörer i kulturlivet. I offentliga kulturstrategiska dokument som Stockholms stads program förespråkar vi användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma utövare och upphovspersoner inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, den breda användningen av begreppet *konstnär* för att beteckna verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*. Stockholms stad använder konstnärsbegreppet helt i KLYS linje i detta remissförslag.

Stockholms remissförslag till kulturstrategiskt program har i mångt och mycket en tillfredsställande tydlig begreppsanvändning gällande professionella kulturskapare. Några tvivelaktiga begrepp förekommer dock i texten, och KLYS vill uppmana staden att justera dessa i slutversionen.

- I förordet talas det om att "stimulera kreativa talanger" (sid 5). KLYS finner detta vagt, eftersom det är oklart om det syftar på amatörer eller proffs, och ser gärna att staden ändrar skrivningen till förslagsvis "stimulera professionella kulturskapare och kreativa talanger".
- På sidan 31 står det: "Stadens samverkansformer med konstnärer och kreatörer anpassas till aktuella och framtida behov." KLYS skulle önska en tydligare definition av "kreatörer" här,

alternativt att skrivningen justeras på ett sätt så att läsaren förstår vad som exakt menas med kreatör här.

- På sidan 31 står det också: "Filmbranschens kreatörer väljer Stockholmsregionen som inspelningsplats." KLYS ser gärna ett förtydligande av vad staden åsyftar med begreppet här, eller en omskrivning till exempelvis "Filmskapare och andra aktörer inom filmbranschen".

Kulturell mångfald

Vi saknar i programmet specifika skrivningar om stadens främjandearbete för *kulturell och konstnärlig mångfald*, och **hur Stockholms stad avser att arbeta praktiskt för att upprätthålla en bredd och variation i det samlade konstnärliga utbudet i staden**, samt hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas, inte enbart kommersiellt sett. Jfr Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige har anslutit sig till, och som också har bäring på den regionala och kommunala nivån.

Kulturens och konstens egenvärde

KLYS saknar i detta kulturstrategiska program övergripande definitioner av begreppet *kulturens egenvärde* och kultur- och konstbegreppen i relation till närings- och produktperspektiv på kultur.

KLYS ser gärna att staden i sin slutversion av dokumentet **kompletterar med skrivningar om vilken syn Stockholms stad har på kulturens och konstens egenvärde** kopplat till hur staden i sitt kulturstrategiska arbete avser att arbeta för att följa och upprätthålla de nationella kulturpolitiska målen, som nämns på sidan 11.

Konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd

I programmets förord på sidan 5 poängteras vikten av den konstnärliga friheten – det talas om "att stödja utvecklingen av ett fritt och rikt kulturliv" och om "en stark och oberoende kultursektor". Dock saknar dokumentet i övrigt helt skrivningar dels om *principen om armlängds avstånd* mellan politik och konstnärligt skapande, dels om begreppet *konstnärlig frihet* i sig och hur Stockholms stad i sitt kulturstrategiska arbete avser att befästa och främja den konstnärliga friheten i relation till de instrumentella perspektiv som genomsyrar programmet. **KLYS föreslår att programmet kompletteras med specifika avsnitt om hur staden ser på principen om armlängds avstånd och konstnärlig frihet, och hur dessa relaterar till de olika samverkansperspektiven i programmet och aviserade samarbeten mellan olika aktörer i staden.**

Konstnärlig kvalitet

KLYS värdesätter att staden lyfter *kvalitetsbegreppet* på ett par ställen i programmet; det talas i förordet om "utvecklingen av ett fritt och rikt kulturliv, som håller hög kvalitet", på sidan 7 talas det om "ett konstnärligt kvalificerat utbud" och på sidan 14 om att "optimera tillgången till och kvaliteten på Stockholms kulturutbud". **Dock saknar KLYS mer utförliga skrivningar och definitioner av stadens syn på begreppet konstnärlig kvalitet och hur Stockholms stad i sitt strategiarbete ser på kvalitetsbegreppets kopplingar till kulturens egenvärde och konstnärlig frihet, liksom till de nationella kulturpolitiska målen.** Komplettera gärna med specifika skrivningar om *konstnärlig kvalitet*. I kvalitetssammanhanget kan även stadens syn på distinktionen mellan amatör- och professionell kultur belysas.

KLYS övergripande synpunkter på programmet

KLYS välkomnar att Stockholms stad nu tar detta steg och presenterar ett förslag till kulturstrategiskt program för att, som det sägs i förordet, inspirera till och vägleda samarbeten mellan en rad olika aktörer inom utbildningsväsende, stadsbyggnad och kultur- och näringsliv i staden.

Tonen som slås an i förordet är positiv och ambitiös. Detta till trots blir KLYS snabbt varse om att denna remissversion av programmet är ett motsägelsefullt dokument med strukturella brister, framförallt för att det visar sig vara en snäv bild av kultur och konst som målas upp, dominerad av anmärkningsvärt instrumentella perspektiv, vilket detta citat illustrerar tydligt:

”Konst, kultur och kreativa företag ska alltså ses som en motor för Stockholms tillväxt och som alla motorer behöver den underhållas för att ge full effekt idag och i framtiden.” (sid 5)

KLYS motsätter sig inte en instrumentell syn på kultur i sig, utan ser absolut förtjänster där det finns relevanta avsikter och praktisk nytta. Men **en offentligt finansierad kultur och demokratisk kulturpolitik förpliktigar till att kunna hålla isär konstnärliga och kommersiella värden** och hålla flera bollar i luften, när kulturstrategiska riktlinjer för kulturlivets samverkan med andra sak- och politikområden formuleras i ett så viktigt inriktningsdokument som detta program är. Stockholms stad bör bättre beakta det faktum att **instrumentella perspektiv och värden måste sättas i relation till kulturens egenvärde och villkoren för yrkesverksamma kulturskapare och konstnärer** att kunna skapa konst och kultur.

Kulturens ekosystem

Kultursektorn är som ett ekosystem i sig, som står i relation till näringsliv och utbildningsväsende. Alla aktörer samverkar utifrån det grundläggande faktum att kvalitativ konst och kultur måste ha rätt sorts förutsättningar för att kunna uppstå och produceras. Konstnärer arbetar ofta multidisciplinärt, dvs. med olika uttrycksformer och tekniker, där litteratur, film, musik, scenkonst, bild och form kan mötas och blandas. **Produktionsvillkoren för konstnärerna/kulturskaparna är ett av fundamenten för hela detta kulturstrategiska programs existens i sig.** Stockholms stad måste även möjliggöra för gräsrotskapande och smala genrer för att få fram den spets som kan leda till publika och kommersiella konstverk och ”konstnärliga produkter”. Det går inte att plocka russin ur kakan så att säga – det blir enfaldigt att i ett så övergripande kulturstrategiskt program lyfta fram enbart kommersiella aspekter på musik och film som exempel.

Konstområden utelämnas

KLYS noterar hur remissversionen av detta program tydligt framhäver vissa konstområden i högre grad än andra. Vissa konstarter nämns inte ens, medan framförallt musikområdet lyfts som exempel i ett flertal avsnitt i programtexten (sid 8, 13, 21, 23, 29). Dessutom framhävs enbart en liten del av musiksektorn – den kommersiella. Den klassiska musiken nämns inte ens. KLYS sympatiserar självfallet med satsningar på musik och med alla dessa exempel. En god utvecklingspotential för musikindustrin i Stockholm är viktig, men ett sådant här övergripande kulturstrategiskt dokument borde lyfta fram och exemplifiera utifrån många fler olika konstområden för att undvika att bli enögt i sak.

Kulturskaparnas roll

Det är som om ett tankefel fundamentalt genomsyrar remissförslagets utgångspunkter när det kommer till kulturens ekosystem och kulturskaparnas roll i detta – ett tankefel som KLYS vill hävda är av högsta vikt att åtgärda till slutversionen av detta kulturstrategiska program. Det ovan citerade stycket från programmets förord fortsätter såhär:

”Det handlar bland annat om att öka allas tillgång till kultur, stimulera kreativa talanger, göra staden än mer attraktiv för inhemska och internationella besökare samt, inte minst, att inkludera kreativa och konstnärliga perspektiv i stadsutvecklingen.”
(sid 5)

KLYS instämmer naturligtvis i det som ovan påstås, men vill här retoriskt fråga Stockholms stad hur tillgången till kultur i staden ska kunna öka om en professionell produktion av kultur inte tas på större allvar än att tala om att ”stimulera kreativa talanger”.

KLYS vill se tydliga visioner och målsättningar i dokumentet om att:

- Staden ska skapa ekonomiska förutsättningar för såväl breda som smala, innovativa kulturyttringar att blomstra i hela staden.
- Staden ska satsa mer pengar per invånare på kultur än någon annan svensk kommun.
- Staden ska skapa förutsättningar för kulturskapare att verka i hela staden, vare sig det gäller kulturstöd, subventionerade scener, eller lokaler för att skapa kultur.

En ”ostrategisk” strategi

På det stora hela finner KLYS att detta förslag till kulturstrategiskt program svårligen kan ses som ett strategidokument i ordets rätta bemärkelse, utan mer som ett slags informationsblad; en nulägesbild i presens; en summering av delar av Stockholms närings-, utbildnings- och kultursamverkan, men **utan tydlig adressering till vem dokumentet vänder sig till praktiskt sett, och utan pedagogiska förklaringar till hur programmet på sikt är tänkt att kopplas till andra kulturpolitiska dokument och demokratiska processer av olika slag.** I KLYS ögon framstår detta ”strategiska program” i nuvarande version som ett anmärkningsvärt ”ostrategiskt” dokument, och vi skulle önska att det kompletterades med skrivningar som besvarar dessa två frågor:

- Hur förhåller sig Stockholms stads kulturstrategiska program till **Region Stockholms RUF 2050**?
- Vilken roll har **Stockholm Business Region** i framtagandet av det kulturstrategiska programmet?

Otydlig avgränsning för programmet

I programmets förord understryker Stockholms stad denna avgränsning:

”Programmet täcker inte hela det kulturpolitiska fältet utan är inriktat på områden där stadens förvaltningar och bolag, ofta i samverkan med privata eller andra offentliga aktörer på en regional, nationell eller internationell nivå, har ett gemensamt ansvar för kulturlivets infrastruktur. Det gäller främst utbildning

och akademi, stadsutveckling, lokalförsörjning, kulturella och kreativa näringar samt besöksnäringen.” (sid 5)

Denna av avgränsning ser KLYS som otydlig och alltför snäv och endimensionell. Det är viktigt att betänka att många som detta program i nuvarande form vänder sig till **inte** är experter på konst och kultur, och därför kan ha svårt att förstå hur olika nivåer och aktörer i den kulturella infrastrukturen agerar, fungerar och samverkar (enligt det ekosystem som beskrivs ovan). Om programmet ska vara strategiskt borde det vara mer pedagogiskt formulerat för alla dessa aktörer utanför kultursektorn som kommer att ta del av det.

Citatet från förordet fortsätter såhär:

”Detta är områden där stadens aktörer kan agera samlat och resursstarkt för att stödja utvecklingen av ett fritt och rikt kulturliv, som håller hög kvalitet och är tillgängligt för alla. En stark och oberoende kultursektor är en förutsättning för en välfungerande demokrati och ett hållbart samhälle i linje med stadens genomförande av Agenda 2030.” (sid 5)

Självfallet ser KLYS att stadens syfte är gott och ambitionerna höga i det att staden poängterar att kulturen ska kopplas till en rad förvaltningar och områden, samt till Agenda 2030. Dock lyckas inte detta förslag till kulturstrategiskt program att visa på hur allt hänger ihop. Stadens verklighetsbeskrivning haltar i dokumentet. Det går inte att exkludera **konstnärspolitiska perspektiv** så flagrant som nu görs. **Stockholms stad missar målet med hela sitt program om inte professionella kulturskapare och produktionsvillkoren för konst och kultur lyfts in i programmets kärna.**

Saknar programmets framtagandeprocess, syfte och målsättningar

Efter en genomläsning av remissförslaget av detta kulturstrategiska program har fler frågor väckts än det getts svar på. KLYS efterlyser i dokumentet ett avsnitt som samlat och tydligt redogör för programmets ramverk; dvs. en sammanfattning av Stockholms stads process för framtagande av programmet, liksom av programmets syfte, målsättningar och tidsram, samt eventuellt inplanerade handlingsplaner för målsättningarna, som strategin ska utmynna i. Sådana redogörelser förekommer som regel i många andra kommuners och regioners kulturstrategier och -planer. Som exempel vill vi lyfta Malmö stads kulturstrategi, som tydligt anger vilka styrelser och nämnder som innehar ansvaret för att respektive områdes målsättningar uppfylls.

Frågor som KLYS gärna ser redogörelser för i programmet:

- Hur relaterar programmet till andra kommunala och regionala inriktningsdokument och planer?
- Vad ska programmet användas till och vilka ska arbeta med det?
- Vem har ansvar för att de olika kulturmålen/visionerna i Stockholms stads kulturstrategiska program uppfylls?
- Hur följs det kulturstrategiska programmet upp och utvärderas i Stockholms stad?
- Finns det någon tidsram för programmet?

Kommentarer till programmets avsnitt "Inledning" (s. 6-11)

I Stockholms stads remissförslag till kulturstrategiskt program dominerar en högst instrumentell syn på konst och kultur. Fokus ligger på utbudet och kommersen, dvs. när konsten är ett färdigt verk som ska kunna uppvisas som ett slags produkt att använda marknadsmässigt. Det talas i programmet genomgående mycket om hur kultur och konst har olika värden och funktioner för och i samhället. Det handlar om kulturens sociala värden (sid 7-8), om dess demokratiska värden (sid 9) och bl a om musikskolans funktion för att tillföra värden till musikindustrin (sid 8). En röd tråd i Stockholms stads förslag till kulturstrategiskt program är synen på kultur som en produkt för att generera upplevelser för stadens medborgare och besökare, vilket i sin tur anses stärka stadens profilering och varumärke. Med detta synsätt blir kulturens konkreta funktion i sig måttet för dess egenvärde.

På pappret kan somligt av detta låta bra. Naturligtvis håller KLYS med om att det är viktigt att ta hänsyn till hur kulturen förhåller sig till stadens infrastruktur och olika funktioner för medborgarna, liksom det kan vara viktigt med kommersiella framgångar för kultur och konst. Men frågan är vem som ska ansvara för att det överhuvudtaget uppstår/skapas kultur och konst?

- Vad har staden egentligen för ansvar och resurser för att det ska finnas infrastruktur och kompetens/färdighet till att generera konstverk och kulturupplevelser?
- Är Stockholms stads hållning att kultur och konst till stor del ska bära sig själv?
- Vem bär ansvaret för en grundfinansiering av funktioner som främjar produktion av konst och kultur?

Dessa centrala frågor uppfattar KLYS inte att Stockholms stad vill ställa och besvara i detta förslag till kulturstrategiskt program. I stället är programtexten fylld av ofta floskelartade formuleringar som saknar de tydliga målsättningar som en strategi bör innehålla för att kunna fungera som underlag till en mer konkret handlingsplan.

Avsnittet "Kulturlivets villkor – utmaningar och möjligheter" (s. 9-11)

Något som lyfts i detta program är "kulturlivets villkor" (sid 9-11), men KLYS saknar i programmet ett avsnitt som borde ha rubricerats *Kulturskapares villkor*, där staden samlat kunde redogöra för både nuvarande ekonomiska villkor och produktionsmässiga förutsättningar i staden för yrkesverksamma kulturskapare inom olika konstområden, och för hur staden avser att förbättra kulturskapares möjligheter att bo, utvecklas och försörja sig i staden.

KLYS ställer sig frågande till vad Stockholms stad vill säga med textavsnittet på sidan 10, som inleds med denna mening:

"Utvecklingen har gått från det antika mecenatsystemet, via ett offentligt finansierat kulturliv, till konst och kultur som alltmer skapas och tillgängliggörs genom digitala kanaler, interaktion och eget skapande."

Här tycker vi att äpplen och päron blandas ihop fullständigt, vilket kan vara olyckligt missvisande för de läsare av strategin som inte har kulturpolitiska kunskaper. Beskrivning av övergripande finansiering av kulturlivet ska inte svepande sammanblandas med specifik teknik för förmedling av kultur. Det är också märkligt att inte staden skiljer mellan professionell och ideell kultur och amatörkultur; att begreppen

”eget skapande”, ”offentligt finansierat kulturliv” och ”mecenatsystem” används i samma mening på detta sätt grumlar gränserna mellan professionellt verksamma och amatörverksamhet i kulturlivet.

I KLYS ögon blir det också anmärkningsvärt svepande i citatets fortsättning nedan att Stockholms stad i all hast lyfter fram digitaliseringens ”stora möjligheter”, och utan fördjupning eller problematisering snabbt passerar förbi de både finansieringsmässiga och upphovsrättsliga fundamentala utmaningar för professionella kulturskapare som är en realitet idag. Texten här andas en sakmässig aningslöshet som sannolikt beror på att få (om ens några?) professionella kulturskapare har fått medverka i framtagandet av denna remissversion:

”De nya digitala kulturformerna ger stora möjligheter både för konstnärliga upphovspersoner och publiken/konsumenten men den utmanar också den rådande ordningen i kulturlivet. Det gäller bland annat frågor som berör upphovsrätt, produktion och distribution men också hur den nationella och kommunala kulturpolitiken ska möta den digitala utvecklingen. Finansieringen sker alltmer i blandformer och de breddade intäktsmöjligheterna skapar för vissa delar av kulturlivet förutsättningar för ytterligare innovation och utveckling.” (sid 10)

Kommentarer avsnittet ”Två perspektiv och fem strategiska områden” (s. 12-35)

KLYS ställer sig tveksam till den nuvarande dispositionen för Stockholm stads kulturstrategiska program med indelningen i två perspektiv och fem strategiska områden. Det är ett otydligt ordval med ”perspektiv” här, och oklart upplägg som väcker frågor om vad som är stadens egentliga grundläggande målsättningar för kulturen.

Dessa två perspektiv utgår staden ifrån:

- (1) Lika möjligheter att ta del av och skapa kultur
- (2) Ett kreativt och attraktivt Stockholm

Ska dessa perspektiv likställas med målsättningar, eller vad? KLYS sympatiserar såklart med dessa punkter i sig, men som övergripande perspektiv vill vi påstå att dessa två är diffusa och blandar ihop olika viktiga sakfrågor. ”Att ta del av kultur” är en sak. ”Att skapa kultur” är en annan sak. Båda har helt olika utgångspunkter. Och ”Lika möjligheter” hör till viktiga jämlikhetsaspekter som borde höra till ett eget övergripande perspektiv i sig.

Vidare följer fem strategiska områden som staden önskar samverka inom: **(1) stadsutveckling, (2) utbildning, (3) akademi/forskning, (4) kulturella och kreativa näringar** och **(5) besöksnäringar**. KLYS menar att dessa fem områden i programmet skildrar kultur med så breda penseldrag och definitioner att konsten nästan totalt exkluderas i sammanhangen. Vi frågar oss också: Varför en uppdelning mellan utbildning och akademi/forskning? Borde inte även konstnärlig forskning lyftas fram i avsnittet?

KLYS föreslår att Stockholms stad i slutversionen av programmet lägger till ett sjätte område: **(6) professionella kulturskapare**. Samverkan mellan staden och kulturskaparna kan ske genom bl a de professionella kulturskaparnas intresseorganisationer och centrumbildningar.

I ett sådant tillagt avsnitt (6) om samverkan med professionella kulturskapare borde programmet redogöra specifikt för bl a kulturskaparnas arbetsmöjligheter och kulturella infrastruktur i Stockholms stad; produktionsvillkor, scener, replokaler, verkstäder etc. Frågor som borde lyftas i avsnittet är t ex:

- Hur kan Stockholms stad aktivt bidra till att kulturskapare ska få hållbara yrkesliv som kulturskapare i staden?
- Utsattheten hos många kulturskapare var redan innan pandemin påtaglig, samtidigt som staden och dess invånare ständigt efterfrågar kultur. Hur kan en handlingsplan se ut för att stärka kulturskaparnas arbetsmöjligheter i Stockholms stad?
- Vem ansvarar för att staden uppfyller en sådan handlingsplan?

Kommentar till inriktningen ”Kontinuerlig uppföljning av kulturlivets lokalbehov” (sid 19)

Hur kan staden bidra till att lokaler för kulturskapare såsom ateljéer, scener, repetitionssalar blir fler och billigare att hyra? Detta gäller särskilt Stockholms innerstad. Finns det någon handlingsplan för att tillgodose behovet av lokaler för kulturverksamhet utöver planeringsunderlaget som nämns i programmet och i Ateljéstrategi 2017-2020?

KLYS förslag till justeringar och kompletteringar av programmet

- **Ändra vaga begrepp** i programmet som ”kreativa talanger” och ”kreatörer”. Se våra ändringsförslag i avsnittet ”Konstnärspolitiska begrepp och definitioner” ovan.
- Komplettera med skrivningar om vilken syn Stockholms stad har på **kulturens och konstens egenvärde** kopplat till hur staden i sitt kulturstrategiska arbete avser att arbeta för att följa och upprätthålla **de nationella kulturpolitiska målen**, som nämns på sidan 11.
- Lägg till ett specifikt avsnitt i dokumentet om hur staden ser på **principen om armlängds avstånd** och att vidmakthålla **konstnärlig frihet** för professionellt verksamma konstnärer i staden, och hur principen och frihetsbegreppet relaterar till de olika samverkansperspektiven och samarbetet mellan olika aktörer.
- Komplettera med skrivningar om begreppet **konstnärlig kvalitet** och hur Stockholms stad i sitt strategiarbete ser på kvalitetsbegreppets kopplingar till kulturens egenvärde och konstnärlig frihet, liksom till de nationella kulturpolitiska målen. Här kan även stadens syn på **distinktionen mellan amatör- och professionell kultur** belysas.
- Komplettera med specifika skrivningar om främjandearbete för **kulturell och konstnärlig mångfald**, och hur Stockholms stad avser att arbeta praktiskt för att upprätthålla en bredd och **variation i det samlade konstnärliga utbudet i staden**, samt hur goda förutsättningar för alla konstområden ska kunna utvecklas, inte enbart kommersiellt sett.
- Komplettera med skrivningar om hur Stockholms stad ser på framtida utmaningar för hur **kulturskapares upphovsrätt** ska följas och upprätthållas med en allt mer utvecklad digitalisering och samverkan mellan konstnärer, kulturliv, offentliga aktörer och näringsliv.
- Lägg till ett avsnitt med rubriken ”**Professionella kulturskapares villkor**”, där staden specifikt redogör för ekonomiska och produktionsmässiga förutsättningar i Stockholm för

yrkesverksamma kulturskapare inom olika konstområden, och hur staden avser att förbättra möjligheterna för dessa att bo, utvecklas och försörja sig i staden.

- Komplettera de fem strategiska områdena i programmet med ett sjätte område: **(6) professionella kulturskapare**. Samverkan mellan staden och kulturskaparna kan ske genom de professionella kulturskaparnas intresseorganisationer och centrumbildningar.
- Komplettera med skrivningar om hur programmet förhåller sig till andra inriktningsdokument och strategier, t ex **Region Stockholms RUF 2050**, och om vilken roll har **Stockholm Business Region** har i framtagandet av det kulturstrategiska programmet.
- Komplettera med ett avsnitt som samlat och tydligt redogör för programmets ramverk; dvs. en sammanfattning av Stockholms stads **process för framtagande av programmet**, liksom av programmets **syfte, målsättningar** och **tidsram**, samt eventuellt inplanerade **handlingsplaner** för målsättningarna, som strategin ska utmytna i.
- KLYS föreslår att Stockholms stad i dialog med bl a KLYS, KLYS medlemsorganisationer, centrumbildningar och andra intresseorganisationer för kulturskapare och kulturliv **gör ett större omtag när det gäller framtagandet av detta kulturstrategiska program**, och skriver om och breddar omfattningen av dokumentet för att skapa den skärpa och branschkönnedom som ett såhär viktigt program kräver.

Sammanfattning

Med detta remissförslag till kulturstrategiskt program framvisar arbetsgruppen bakom remissen ambitiösa visioner om kulturens betydelse för stadens identitet och attraktionskraft. Här finns en rad förtjänstfulla iakttagelser och lägesbeskrivningar med många formuleringar som i sig själva låter framsynta. Efter en genomlysning av helheten visar det sig dock att detta förslag till program har ett mer kvantitativt än kvalitativt anslag, en rad strukturella brister och är mer visionärt svävande än konstruktivt konkretiserande. **Den allvarligaste bristen är att Stockholms stad tycks sakna strategier för de professionella kulturskaparna.** Om denna avsaknad av konstnärspolitiska perspektiv är medveten eller omedveten får någon annan svara på. Att hävda att något är ett "kulturstrategiskt program" förpliktigar dock till att göra en mer djuplodande omvärldsbevakning och lägga an en större pragmatism än vad som visat sig vara fallet med innehållet i detta dokument. **Kulturens och konstens egenvärde kan inte ringaktas på det slående vis som nu görs i remissversionen.**

Mycket av texten i remissförslaget är nulägesbeskrivningar skrivna i presens. KLYS saknar ett generellt bättre strategiskt framåtblickande från Stockholms stad, och fördjupningar om hur det är tänkt att framtida villkor för kulturlivet och kulturskaparnas yrkesverksamheter i Stockholm ska formas i samverkan med näringsliv och utbildningsväsende.

KLYS efterlyser i programmet skrivningar om tydliga, mer övergripande strategiska målsättningar för kulturutvecklingen i Stockholms stad beträffande inriktningen för programmet – de kulturella och kreativa näringarna – och samverkan mellan kultur- och näringsliv utifrån en verklighetsförankring som verkligen stämmer i sak.

KLYS menar att Stockholms stads kulturstrategiska program måste bli mer konkret och inte värja för de utmaningar staden står inför idag, och kanske än mer i framtiden om inte KLYS och kulturaktörers

synpunkter höras, både gällande delmål och långsiktiga mål, när det gäller hur staden ser på **förutsättningarna för de professionella kulturskaparnas möjligheter till att bo, utvecklas och försörja sig i sina värv i Stockholm**. Professionella kulturskapare, oavsett verksamhetsform, utgör kärnan i de flesta kulturella och kreativa näringar. Ändå väljer Stockholms stad i detta förslag till program att ducka för konstnärspolitiska perspektiv på KKN-sektorn, och på hur kopplingarna mellan kultur- och näringspolitik bäst förvaltas och utvecklas.

Det går inte att plocka russin ur kakan på det sätt som görs i denna remissversion – det blir enfaldigt att i ett så övergripande kulturstrategiskt program tydligt framhäva vissa konstområden i högre grad än andra. Att så flagrant lyfta fram enbart kommersiella aspekter på musik och film i ett flertal exempel, och samtidigt välja att inte ens nämna raden av andra konstarter som är så viktiga för Stockholms medborgare, besökare och arbetsmarknad.

Många kulturskapare arbetar multidisciplinärt och behöver andra konstarter för sitt yrkesutövande och skapande. En palett av gräsrotsskapande och smala genrer måste få utrymme i en stad för att den ska kunna åtnjuta den spets som kan leda till publika och kommersiella konstverk. Genom att se och skildra kultursektorn som det ekosystem den är och bättre spegla kulturskaparnas verklighet skulle ett sådant här kulturstrategiskt program kunna gagna näringslivet långt mer än vad nuvarande remissversion gör gällande. Konstnärliga perspektiv i stadsutvecklingen är a och o för att forma en stads identitet och attraktionskraft, och **då måste konstnärer och kulturskapare från olika discipliner få gehör i både remissprocesser, referensgrupper och löpande planeringsarbete**.

Slutord

KLYS vill tacka Stockholms stads kommunstyrelse för att vi getts tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på förslaget till kulturstrategiskt program för Stockholms stad. En strategi åtföljs som regel av en handlingsplan, och vi ser fram emot fortsatta samtal och en fördjupad dialog, både med relevanta förvaltningars tjänstepersoner och Stockholms stads politiker, om kultur- och konstnärspolitiska frågor och framtida behov av insatser för att realisera de målsättningar som staden tagit sikte på.

KLYS vill understryka att vid sidan av denna remiss och det löpande kulturpolitiska arbetet i staden kan den rådande pandemins påverkan på kulturutvecklingen, såväl i regionen som nationellt, föranleda oss alla att samverka för olika typer av krisåtgärder. KLYS vill här hänvisa till vårt förslag till kommunalt krispaket från i juni, som kommer att uppdateras inom kort utifrån de fortsatta behov som vi ser i landets kommuner, inte minst i Stockholms stad.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Teaterförbundet för scen och film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmars Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, +46 (0) 702621938 (reg.pol.sekr.), klys@klys.se, www.klys.se